

Spis treści

Część I

Społeczno-ekonomiczna istota spółdzielczości

I. Podstawowe pojęcia i klasyfikacja spółdzielni	14
1. Określenie podstawowych pojęć	14
Ruch spółdzielczy i jego elementy	14
Inne pojęcia związane ze spółdzielczością	23
Przedspółdzielcze formy współdziałania o typie pomocy wzajemnej	26
2. Klasyfikacja spółdzielni	29
Kryteria klasyfikacji spółdzielni	29
Klasyfikacje spółdzielni stosowane w praktyce	30
II. Zasady spółdzielcze i ich kodyfikacja przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy	33
1. Potrzeba kodyfikacji zasad spółdzielczych	33
2. Kodyfikacje dokonane przez Międzynarodowy Związek Spółdzielczy	34
Sformułowania z 1937 r.	34
Sformułowania z 1966 r.	36
3. Dalsze rozwijanie zasad spółdzielczych	43
Programy krajowe	43
Specyficzne zasady w niektórych typach spółdzielni	44
Specyficzne zasady zależne od systemów społeczno-ekonomicznych	45
III. Początki ruchu spółdzielczego	46
1. Ogólne przesłanki ekonomiczne powstania ruchu spółdzielczego	46

Nowe warunki i siły społeczne	46
Przesłanki ekonomiczne powstawania robotniczych spółdzielni spożywców	48
Przesłanki ekonomiczne powstawania robotniczych spółdzielni wytwórczych	49
Przesłanki ekonomiczne powstawania spółdzielni rzemieślniczych	49
Przesłanki ekonomiczne powstawania spółdzielni rolniczych	50
2. Przesłanki społeczne powstawania ruchu spółdzielczego.	52
3. Przesłanki ideologiczne powstawania ruchu spółdzielczego	53

Część II

Spółdzielczość w rozwoju historycznym

IV. Rozwój spółdzielczości w krajach kapitalistycznych	60
1. Powstanie i rozwój spółdzielczości spożywców	61
Pierwsze poczynania	61
Okres prób i błędów	61
Sukces roczdelczyków	63
Spółdzielczość spożywców w okresie kapitalizmu wolno-konkurencyjnego	66
Spółdzielczość spożywców w warunkach kapitalizmu monopolistycznego i państwowo-monopolistycznego	67
2. Powstanie i rozwój spółdzielczości rolniczej	72
Model spółdzielni rolniczych	73
Różne drogi rozwoju spółdzielni rolniczych	74
Spółdzielczość kredytowa	76
Spółdzielczość zaopatrzenia, zbytu i przetwórstwa	76
Spółdzielnie bezpośrednio uczestniczące w produkcji rolnej	82
Ogólna ocena rozwoju spółdzielczości rolniczej w krajach kapitalistycznych	85
3. Powstanie i rozwój spółdzielczości pracy i spółdzielczości rzemieślniczej	88
Początki robotniczych spółdzielni produkcyjnych i spory o ich społeczno-ustrojową istotę	88
Dalszy rozwój spółdzielczości pracy	90
Spółdzielczość rzemieślnicza	92
4. Spółdzielczość mieszkaniowa	94
5. Inne rodzaje spółdzielczości	96
V. Rozwój spółdzielczości na ziemiach polskich w warunkach gospodarki kapitalistycznej	98
1. Spółdzielczość polska w okresie zaborów	98

Prekursorzy spółdzielczości	98
Spółdzielczość w zaborze pruskim	100
Spółdzielczość w zaborze austriackim	103
Spółdzielczość w zaborze rosyjskim	106
2. Spółdzielczość polska w okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej	109
Podstawy prawne działania spółdzielni	110
Rozwój gospodarczy i społeczny najważniejszych typów spółdzielni	112
Akcje unifikacyjne	115
Spółdzielczość polska w okresie okupacji	119
VI. Spółdzielczość w krajach rozwijających się	121
1. Warunki rozwoju i oczekiwania społeczne	121
Warunki startu	121
Nadzieje związane z ruchem spółdzielczym	122
Realne możliwości ruchu spółdzielczego	124
2. Spółdzielczość w przekroju przestrzennym i rodzajowym	126
Spółdzielczość wiejska	126
Spółdzielczość miejska	128
3. Międzynarodowa pomoc dla spółdzielczości krajów rozwijających się	129
Skala trudności rozwoju spółdzielni	129
Kierunki pomocy międzynarodowej	129
VII. Sektor spółdzielczy w krajach socjalistycznych	132
1. Ogólne prawidłowości rozwoju sektora spółdzielczego	132
Spółdzielczość w okresie przejściowym od kapitalizmu do socjalizmu	132
Spółdzielczość w okresie dojrzałego socjalizmu i jego doskonalenia	133
Szczególna sytuacja spółdzielczości w Jugosławii, na Kubie i w ChRL	135
2. Zakres działania sektora spółdzielczego w krajach socjalistycznych	138
Miejsce sektora spółdzielczego w gospodarce narodowej	138
Zasięg sektora spółdzielczego w poszczególnych krajach socjalistycznych	143
Ogólna ocena sektora spółdzielczego	146
3. Jakościowo-motywacyjne cechy sektora spółdzielczego w gospodarce socjalistycznej	147
Spółdzielnie jako element socjalistycznej konkurencji	147
Specyficzne cechy spółdzielczego systemu gospodarowania	148
4. Przeshkody w rozwoju spółdzielczości socjalistycznej i drogi ich przewydziania	150

Przeszkody zewnętrzne	150
Przeszkody wewnętrzne	153
Środki zaradcze	154

Część III

Wybrane problemy teoretyczne, ekonomiczne i społeczne ruchu spółdzielczego

VIII. Teorie i doktryny spółdzielczości w społeczeństwach kapitalistycznych	158
1. Tworzenie teorii i doktryn spółdzielczości	158
Pojęcie teorii i doktryny	158
Wielkie utopie	159
Pierwsze systemy doktrynalne	160
2. Marksistowsko-leninowska teoria spółdzielczości w kapitalizmie	161
Poglądy Marksa i Engelsa na spółdzielczość	161
Poglądy Lenina na rolę spółdzielczości w ustroju kapitalistycznym	162
Współczesny stosunek marksistowskich partii robotniczych do ruchu spółdzielczego w warunkach ustroju kapitalistycznego	165
3. Niemarksistowskie doktryny przypisujące spółdzielczości rolę przebudowy ustroju	167
Ogólna charakterystyka	167
Treść spółdzielczych doktryn rewizjonistycznych	167
Kooperatyzm	168
Miejsce spółdzielczości w koncepcjach agrarystycznych	173
4. Doktryny liberalno-kapitalistyczne spółdzielczości	174
Ogólna charakterystyka	174
Szczególne teorie spółdzielcze	175
IX. Teorie wyjaśniające istotę spółdzielczości w socjalizmie	178
1. Poglądy Lenina na rolę spółdzielczości w socjalizmie	178
Leninowska metoda analizy problematyki spółdzielczej	178
Spółdzielczy plan Lenina	183
2. Kierunki rozwoju myśli spółdzielczej w krajach demokracji ludowej	185
Spory o miejsce spółdzielczości	185
Teoria własności spółdzielczej w socjalizmie	186
3. Poglądy przeciwników spółdzielczości socjalistycznej i ich ocena	192

X. Podstawowe problemy ekonomiczne współczesnej spółdzielczości	194
1. Renta spółdzielcza	194
Elementy renty spółdzielczej	194
Zwroty od zakupów jako rezultat renty spółdzielczej	196
2. Koncentracja w spółdzielczości	198
Tendencje, formy i przyczyny koncentracji w spółdzielczości	198
Poszukiwanie optimum rodzajowego spółdzielni	201
Poszukiwanie optimum wielkościowego spółdzielni	202
Rola związków spółdzielni jako formy koncentracji technologicznej	205
3. Marketing spółdzielczy	209
Spółdzielcza deklaracja praw konsumenta	209
„Filozofia” marketingu spółdzielczego	210
Instrumenty marketingu spółdzielczego	211
Badania rynku	211
Kształtowanie kręgu odbiorców i polityka asortymentowa	213
Polityka sieci i metod sprzedaży	215
Polityka reklamy	217
Polityka cen	218
4. Finansowanie działalności spółdzielni	219
Ogólne zasady polityki finansowej	219
Polityka stopy kalkulacyjnej	220
XI. Podstawowe problemy społeczne spółdzielczości	222
1. Członkostwo spółdzielni — więzi członkowskie	222
Istota członkostwa spółdzielni	222
Struktura członkostwa	223
Więzi członkowskie	225
2. Specyficzny samorządny system zarządzania w spółdzielniach	230
Specyficzne cechy zarządzania w spółdzielniach	230
Istota demokracji spółdzielczej	231
Podstawy prawne zarządzania w spółdzielniach	234
Struktura organów spółdzielni	234
Walne zgromadzenie członków	235
Organ kontrolujący	236
Organ zarządzający	237
Problem menedżeryzmu w zarządzaniu spółdzielniami	239
Problem tzw. partycypacji, czyli współudziału pracowników w zarządzaniu spółdzielniami	240
3. Działalność społeczno-wychowawcza spółdzielni	244
Nieodzowność spółdzielczej działalności społeczno-wychowawczej	244
Samorząd jako droga wychowania spółdzielczego	246
Specjalne akcje społeczno-wychowawcze wśród członków spółdzielni	247

Oddziaływanie na szerokie kręgi społeczeństwa i wybrane jego segmenty	253
Spółdzielnie uczniowskie	254
Spółdzielcze public relations	255
Szkolenie i doskonalenie pracowników spółdzielni	257
Prace badawcze nad problematyką spółdzielczą	259
4. Spółdzielczość a państwo	260
Spółdzielczość a państwo w kapitalizmie	260
Spółdzielczość a państwo w socjalizmie	262

Część IV

Spółdzielczość w systemie społeczno-gospodarczym Polski Ludowej

XII. Rozwój spółdzielczości w Polsce Ludowej i jej rola w życiu społeczno-gospodarczym	266
1. Spółdzielczość w Polsce w pierwszych latach po wyzwoleniu i w okresie planu 3-letniego	266
Stanowisko spółdzielczości wobec zmian ustrojowych	266
Zadania realizowane przez spółdzielczość w pierwszych latach po wyzwoleniu	268
Przemiany organizacyjne i spory ideowe	271
2. Spółdzielczość w okresie wypaczeń centralistyczno-biurokratycznych	275
Ogólne warunki społeczno-polityczne	275
Kierunki działalności spółdzielczej	275
Ograniczenia i tendencje likwidatorskie	277
3. Spółdzielczość po przełomie politycznym w 1956 r.	278
Likwidacja wypaczeń z poprzedniego okresu	278
Ponowna fala wypaczeń administracyjnych	281
Odnowa spółdzielczości	284
4. Rola spółdzielczości w gospodarce PRL	285
Ogólnogospodarcze znaczenie spółdzielczości	286
Obsługa potrzeb konsumpcyjnych ludności	286
Obsługa potrzeb rolnictwa	287
Organizowanie zespołowej produkcji w drobnym przemyśle i usługach	292
5. Działalność społeczno-wychowawcza polskiej spółdzielczości	294
Masowość ruchu i działalności samorządowej	294
Działalność kulturalno-oświatowa	295
Praca wśród młodzieży	296
Praca wśród kobiet	298
Praca wśród aktywistów i pracowników spółdzielni	299

Akcje socjalne	300
Działalność wydawnicza	300
Badania naukowe nad spółdzielczością	301

XIII. Struktura organizacyjna spółdzielczości w Polsce	303
1. Byt organizacyjny spółdzielni	303
Prawo spółdzielcze	303
Samodzielność spółdzielni	305
Zakładanie spółdzielni	307
Statut spółdzielni	310
Członkowie spółdzielni	311
Gospodarka spółdzielni	312
2. Organy spółdzielni	314
Rodzaje organów i tryb wyboru ich członków	314
Walne zgromadzenie	315
Rada nadzorcza	316
Zarząd	317
Zebrania grup członkowskich	319
Organy pomocnicze	319
Samorząd pracowniczy	320
3. Pionowe integracje organizacyjne	322
Centralne związki spółdzielcze	322
Lustracja spółdzielni	326
Naczelna Rada Spółdzielcza	327
Ogólna struktura organizacyjna ruchu spółdzielczego w PRL	330

XIV. Organizacja i działalność poszczególnych pionów polskiej spółdzielczości	331
1. Spółdzielnie obsługujące środowisko wiejskie	331
Pion Centralnego Związku Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”	331
Pion Centralnego Związku Spółdzielni Mleczarskich	336
Pion Centrali Spółdzielni Ogrodniczych i Pszczelarskich	339
Spółdzielnie kółek rolniczych	342
Rolnicze spółdzielnie produkcyjne	344
Pion „Cepelii” Centralnego Związku Spółdzielni Rękodzieła Ludowego i Artystycznego	350
2. Spółdzielnie obsługujące środowisko miejskie	352
Pion „Społem” Centralnego Związku Spółdzielni Spożywców	352
Spółdzielnie budownictwa mieszkaniowego	355
Spółdzielczość pracy	357
Spółdzielczość inwalidzka	362
Spółdzielnie rzemieślnicze	364
3. Spółdzielczość bankowa	365
Organizacja spółdzielczości bankowej	365

Obrót oszczędnościowy banków spółdzielczych	366
Działalność kredytowa banków spółdzielczych	366
Działalność rozliczeniowa banków spółdzielczych	368
Udział banków spółdzielczych w obrocie ziemią	368
Działalność społeczno-wychowawcza banków spółdzielczych .	369

Część V

Międzynarodowy ruch spółdzielczy

1. Rozwój międzynarodowej współpracy spółdzielczej	372
Zasięg międzynarodowy ruchu spółdzielczego	372
Wykształcenie się i rozwój form współpracy międzynarodowej .	373
2. Działalność Międzynarodowego Związku Spółdzielczego . . .	375
Struktura Międzynarodowego Związku Spółdzielczego	375
Cele, kierunki i metody działania Międzynarodowego Związku Spółdzielczego	376
3. Inne formy spółdzielczej współpracy międzynarodowej	378
Współpraca z rządowymi i pozarządowymi organizacjami mię- dzynarodowymi	378
Współpraca w dziedzinie obrotu towarowego, produkcji i finan- sów	379
Współpraca międzynarodowa spółdzielczości krajów socjalistycz- nych	380
Wykorzystana literatura i źródła	382
Skorowidz	391